

DOVIS PRIŠ DOVI

TORGOS ŽEMAITĖJUO

STEPUONAVIČĖ ALEKSOS

Dobužinskis Mstislavs. „Šaulė. Torgos“ 1934 m.

... Uona, Žuolini – ėr vėskas – vasareli prašvilpė. Dīnas strugie – nespie ėšauštė – jau ė temst. Ė unt galū gala dar priš Advėnta prasided tuoksā gonsus laiks. Vuo jau kumet užėin apīžliejė – žmuonės sied truobuo ė ūturiuo. Tum tarpu vākams vakarė tik douk pasiosťė – negaliesi parvaritė. Pamuo kū ruošėms anīms tumet nē muotās. Tisė sakau – dabā tī vākā keverzuo kāp so vėštas kuojė. Apmauds jem i tuoki rašta veizont. Vo puo tam tas vākun darbs – televizorius; vėsi ligo i anus susikėšėn būtu. Pri knīngu neprivarīsi. Tievams irgi kāp kumet praversto paskaititė; tuoks jau knīngu sudiejėms – gražė skaitā ė seili rīni.

Ale, ka tuo čiesa anīms mažā – vėsi tēi ūkė darbā unt anū galvū. Onkstėj pavasari – miešlavežis. Puo tam – siejė, šinapjūtė, rugepjūtė, linamėnis, ė unt galū gala – javun nu sena liū būtė švėnts reikals. Vuo jau kumet apsigruobs darbus – važiūsi svečius, nu i žinumās – i juomarka. Rėk šiuo tuo nusipėkti, no ė konėčnė – pardūti. Ruošdavuos i tun keliuoni ėš onksta – tėrausės liūb sosieda:

- A i juomarka važiūts važiūsi a varins varīsi?
- Išeitom, ka varins – rėk arkli pardūti.

Tumet šnekėn kėta gaspaduorio, katros galietu ė anuo ėšdėrbėnius iš medžė nuvežtė. Geras runkas turieja – matītomi, ks par šaukštā, somtė, medpadė išdruožtė, so šėkšnuoms apkaltė.

Nu ė žėnuomās ivairiausės zabuovā vākams.

Žmuonis gaidgīstiems liūb kėlsės, ė tīsė i Lūkė trauks. Tās metās Velīku juomarks bova dėdlė tēršts. Tuoks tā grūdimuos – kāp pekluom kas par tū žmuoniū buvėms – kukulė kukulė. Suvaziūsi liūb padvadas i juomarkus su visuokiuom prekiem. Gansuorė siūluojė muolinius pūdus, bliūdus, alaus pūdikus. Vuo jau karasinū laikīti skėrtus lekus liūb atvežtė iš Kuršienu – tin laikies daug meistrū. Iš kėta vežėma klumpdirbė,

rimuorė, bliekininkā sava ėšdėrbėnės liūb targavuotė. Tum tarpu bagamazninkā liūb atvažiūs vīnkinkio vežimo – so būda. Tin visuokėi saldainė, karuolė, šokas, adatas ė kėtas smolkės prekės. Židelė iš sava vežėma liūb prekiautė dalgės.

Līgė su vėsās i torgu liūb sosirinks ė svetuoras, kišėnvagė, kručā, laternikā, čerauninkā, nu ė žėnuomās, čėguonā. Dėl tuo juomarkininkā liūb būtė dėdlė atsargė.

Už kū, už kū, ale už kročīsta žmuonis pīka. Torgus patemė īkarštie – kupčė nuor daugiau nuderietī, tum tarpu gaspaduorė ontrėp – daugiau gauti. Ėš kor tī šūksmā? Kėš tuoks ėšrokundininks čeverīkus, užsidiejis keporėki so tuokė gražė spitike, garsė šaukdams pardūd torgininkams ivairiausės naujinas. Ož tun reikalaun almūžnas. Vuo ka nateisībi pasrskaita, tumet žmuonis zlastijas:

- Ka malavā, š(...) tu gausi. Tas gīniuojės:
- Je malūju – aisu i pekla, vuo tamstuoms kāp nu žunsīs undū nuridies.
- Vis tīk pat torgininkā prikulpījė – maiša unt galvuos užmuovī – ė nažėna, kas.

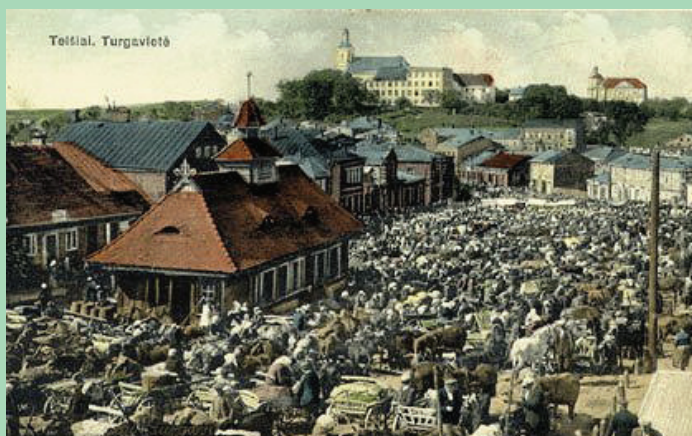
Delikatnus palėka, apsičiupinieję gručolus ėisidronėnės pasakuo majedno recepta gaspadiniems:

- Ėšvirė klecka, apėpīlėi taukās, vuo rībibi rībibi – jiesk bi bagali.

Buobelkuoms dėdlė patėka – primeti bumažkiu mažne pėlna karbonka.

Vėsa šurmuli vėršėjė pruo vartus kalamaškuo atbrazdiejėn mozėkontā so aklo komelė. Trūbėj, sėgnala dūd, ka vėsi trauktomės ėš kelė. Naėlgā trokos mozėkontā jau džeržgėn tuoms sava skripkuoms, basedluoms, skombėn bliekuoms i bobnas. Jau ė dainas gėrda.

- Jūs, vaikiokā, najūkaukėt kvartūgiokā atidūkėt. Ta gaida graži – daina naujuovėška, vėsėms dėdlė patink.
- Juomarks nikāp nasibaig – pruo vartus vėini ivažiū,

Telšiū torgaus aikštė XX a. pradiuo torgaus dėina. Ontroujė atvėrėlė išleida S. I. Zagelbauma kniņgu krautovė. Iliustracijės iš RKIC archiva

vuo kėti jau sok unt numū. Dėdoms tun vartu – pati kelma gali ivežti.

Natuolėj tun vartu patuorie dvejums eiloms sosiedė tī obagā. Vėsun ronkas sodietas almužnā.

Tėp tuoliaus nu anun sied do žemaitelė. Juons ė Leonuons – vėins tuoksā argla, vuo jau kėts – taradėika. Tuoks anun apsikailiniavėms – puo žīmuos vartās nesošalto. Pri anun unt žemis miečiuojės kuokėi ta babakelė. Ale kupčīsta anīms – nē galvuo, nē ūdeguo. Tik joukun krėtėms i gavendu variniejęms. Tum tarpu žiuoplė aplinkū susirinkėn ė jūkas, ė kvak – a rėk, a narėk. Nu ė žėnuom līgė so visās sostuojėn smorgli varvėni ė vākā.

Ka tau kumet tievā ėšdrežietu kuoki lita vākams – nikumet. Atidīži anī i torgo piesti. Tėi krupė ėš kaima i apšūdinie vėsa torgo. A ja jai, a ja jai – kas ė būs iš tun vākun. Dabarčiūs tėi saldainė anīms aki trauk; ī anī unt skanumīnu pasikuorėn. Vuo kor dā zabuovas so degtokās – tī degiuojėmā gerūjo nasibaigs – baugščiuojės žmuonis.

Tum tarpo Juons ė Leuons, pasistatėn poslėtroka, ė skropčiou. Ale tor nusipėrkėn i tuokiuos šnabis – ka srūpt ė pūpt; kor anūn pruots. Vuo jau kumet vīrā sušėlst, isidronsėn – kuokės gražībės. Kuokėi tijatrā – baimė ėr apsakītė.

Kor bovusi, kor nabovusi pri anun prisistati tuoki stuurblaudzė ėr klėša so didiliuom cickuom Ameliki. Apsikvarkliuojusi so tuokės kvalbuonās – ka baimės. Guobši buoba – kāp žmuonis saka – ėš š(...) vaška spaud. Ale līžovelis – kāp pončeka. Vėsi vėskon sužīnuos – je tik nabūs praejusi nemačiusi. Pri tuo ė dėdėlė kročā – kas puo taka, tas puo naga.

Tum tarpo torgininkā visetelė pradiėjė korkti:

– Sprudenk, ėš kor atsėvėlkusi. Malagi ė girmakšlie ė nieka negal padarīti.

Vis tīk Ameliki sokeniejės aplei obagelius. Gudri kāp lapī, milžti ėšmelž ėš vīru vėskun. Dabarčiūs nuorietom ė čėrkeli ėšmesti.

– Ėšdūskėna ratūs pakuol Lūki pasīkiem – nuoru jiesti kāp šū – isidroncsna buobelka. Už tuo balta stalėlė sosiesma ė ton žoveli sojiesma, – joukus kret muotriškeli. Pati prisipīli šnabės ė būs jau bagerunti, ale stėklini takšt i žemi – ė pabūčiūk i s(...).

– Vīrams tum tarpu gunkla kakli atsėstuoję, sojiemė zlastės: naduovanuosma tau juokė mada. Aik iš čė.

– Ale ėšeisio, tik nakelk ablavas.

– Kāp saka – tu moni ne kuši ruši. Aš tavi ne kibi ribi. Pabučiūkės vuožkā i lepė.

– Vīrā pasiota:

– Spīrė i s(...) ė lauk mestė, puo kelmum.

– Vīna gaišėna ta buoba, – pabėngi ruoda Juons so Leono ė vielek jiemies joukun. Kāp jau tī jeibininkā pradiėjė baraktīniouti, aplinkou stuojies dėdžiausė tīla – ni krost. Torgininkā akės pajiedėn ė ausės išpūtėn unt tū žemaitėliu – džiaugas kumet anī vara vėins unt kėta.

– Gėrdiejau, kāp tu gražė keikīs: žaltė, rūpužės nekremt ėš bornuos, – pradiėjė ruoda Juons. Levuons atgaliou:

– Uot sapalius – papliorpti; nē klausītėis nē kėtam. Pasakīk: mon ramībės nedūd Ameliki. Sragės dabā buobas. Vīrā tuo naištaisa, kū anuos. Mergiu suknikes tuokės – ka sterblės matuos, vuo kāp atsisied – ė vėsa amunicėjė. Ėš pruota tuos cėplas gal išvarītė.

Dabarčiūs Juons stuojė gintė muotrėška: puo pėrmo pamėslīk aple savi. Eso sens – so velnio vīnmetis, barzda – agūnina; jau būsi agūnas ėš čėrpis kabėnis, ė, teisībi pasakios, tu pats asi lerva – kāp čė valkiuojīs atsekto klīno. Barškuolā greit ėšlīns – mergės nu tavis skundės lek.

(Nukelta i 40 p.)

(Atkelta iš 39 p.)

Pakėla Leuons:

– Kuo ėe svaitiji, prieš kũ tu ėe tẽp lakstuoji? Tuo-kiun tava pasmėrdėmu nu šnabis – ratavuok puoni. Mas liũbam jũktėis ẽš tuokiun. ẽŠ kuorielė tuokem ẽr i stal-da mesti, – zlastijās Levuons. – Kuo tu, neprieteliau, kruvinaki, nuori nu monis?

– A tau galvuo negerā trauk?

– Dabarĉiũs kuoks tẽn žiuoplĩs ẽš tuo bũrė isaka:

– Juonieli, ẽškabėnā ton šaša, dabar kriuoksma, na-atsėklausĩsi. Juons, naiškuodams kišenie žuodžiu, riež:

– Kuo, kuo ale tuo kruoksiejėma tā nabijau.

Tum tarpo Levuons tiktā dvilkt i ton žiuopli:

– Kuo kišĩs?

ẽŠ skersuos tẽp ka dũs. Tas šlapnuosis vaikis trau-kas šalėn. Tum tarpo Levuons meti anam:

– Kuo tuoks baimings, a tonkė mušams asi?

Kāp jau Levuons atsėkvėtavuojė so tou vaikio, pri-keba pri kėtum vākum:

– Kuo ėe tẽp, krupmausė, šuokiniejat?

Tĩ atsaka:

– ẽŠ linksmoma.

– Vo kor tas linksmoms?

– Ka muokam tẽp gražė šuokinieti.

Dėdlė patėka Levuonũ tuoks vākun šmaikštoms, tā ẽ saka:

– Šekėt, diedi tamstā dā ẽ saldaini dũd.

Juonis morm:

– Lepini, gĩniuoji, užstuoji vākus, vuo a bũs gerė?

Kuoks tẽn gaspaduorius ẽ jiesti vākams pasiũluojė.

Po do krũpinės bliũdokus išdĩži.

Tum tarpu korpalius vākams pasiũluojė apava – kāp ẽ duovėnuoms tĩ kamašokā anĩms ẽškrėta. Džiaugās vākā ẽ dā gražiaus šuokinie – anĩms tik šuokinieti – vėsi jũkas ẽš anun, torgos ligo kėlnuojės.

Par ton armĩderi so vākās Juonis išplimpėna i kruo-ma ẽ naparsivelk. Levuons ẽ saka:

– Kol nušlitinies, tĩk ẽ terasės. Sakiau anam – išėsi ẽ nužiuoplinsi kāp aklos gaidĩs – akurat. Puo kĩk laika Juons parein – matuomās ožmetis ož lũpas, ka tẽp krivu krivās ẽ buobuoms apsistātis ain. Mėsliju: „kuilini-ek kuilini-ek – prisikabins kuokė, primes vāka – neat-sėkabinsi.“ Pasiruoda Juonis, karĉemnikė bovis, buobā ož kolšis greibis – ta par snuki anam – kũlvirste ẽš-muovis atgaliaus, žėnumās kartu so butelka. Levuons džiaugas kāp dongaus karalĩsta radis.

Dabarĉiũs Juons so Levuono sosikotnuojė obagus ẽ pakieli baliu – ẽ viš vėsi. Lĩgė so obagās – ẽ Ameliki. Kad ana ėe laksta, vo ka meilėnas.

Vielėk vėskas prasided nu pradžiuos. Jagot Juonis

tĩl, Levuons pupnuo kāp obags krũpũs ẽšbieris – ve-pezuo ẽ vėskas.

Juonis ẽ saka:

– Už tuoki skalumpijima – i dontis tiktā. Užsisiũk gamarėni ẽ nekėškis, kor ẽš korieliaus nepavaišėnau.

– Levuons riež atgal:

– Kuoks tin kukurbezdis mon kamandavuos. Už kũ, už kũ ale už tus žuodžius naduovėnuosu. Ka kumet monėi gera žuodi tas balamũts pasakĩtom, gink Dievi.

Dabā jau torgininkā nabišlaiki:

– Pekla ciela tas anũ jiedėmuos. Sosėejė tuokėi va-lacũgā – vėins vepeza, kėts – apĩvepezis. Žmuonis lĩp anudum pasibuĉiũti, sostiesti kopetuo ẽ pagĩdũti.

Kāp jau torgus aje i pabaiga, Levuons visĩms pa-dari akibrũkšmi.

– Tẽp garsiau, ka vėsi aplinkou girdietom, Levuons klaus Juonė: kon to lesi, ka tẽp gražė ĉėrškauji?

Tum tarpu Juonis anam dā macniau pamuovi:

– Vo kon to jiedi, ka tẽp skanė bezdi?

Nabibova kon anam atsakĩti. Pablink baltuoms – tatā pĩkst. Balts kāp jauĉė akės palėka.

– Ak to, bumbraki, partrėnks so akmino. Greitā tau ẽšporties vėsė nikė. Dovis prieš Dovi. ẽ nosėtvieri laz-da – gelžinė lazda. Ne kuokėi jũkā: gal užmoštė „prie-telius“. Jau džiũpt iš akmina – gerā, ka neklidė.

– Par ton alasa gėrdas:

– Neik. Kas ronkuo – tas katuo. Bũtom nutvieris, bũtom prikuldašėjės.

– Vis tĩk aržė pouli vėins pri kėta žemaitelė, sosė-keba, draska, portėn vĩns kėta:

– Gavā rėbsa ẽ dā gausi, je naliausĩs. ẽ bũk to mėnėi tuoks kaškis – atsivuožik priešās kėbti, – zlasti-jas Levuons.

– Jetau gvoltas kuoks tin erzelis stuojė. Pri vartun ẽšgėrdėn triukšma, arklė strapt – ka to bepavarĩtomi. Tikrenĩbie tin arklė – ligo žaibā, lakũnā.

Kāp tẽn bova, kāp nabova, unt galũ gala Levuons so gromontās ẽšlaidi ẽš torgaus ton sava prietelio. Nieks anun daugiau nabmatĩ. Tik Ameliki vesus gon-dėna. Bũk ta par pakauši dontis anā išėja so klĩksmās ẽ cĩpėmo.

– Nosėgondau – kũ nepabiegau. Kāp saka, gieda biegtė, ale ẽšbiegos sveikiau. Geriau gals išsėgondos, nėgo išsėgoustė ba gala, – kvaknuo Ameliki. Kvaknuo ta kvakna ẽ kvaknuo.

Kāp kas iš juomarkininku, ka torgos pasibėng, ma-ti, kāp Juons so Levuono, sosėkėbėn šnėbždiejuos. Tẽp ẽ lėka žmuonės apmulkintė.

– A tas vėskas bova tėkrā? A tas tik akiũ dũmėms?

Užtat i nomus juomarkininkā parkušieje vėsi pava-karės linksmė, patraukėn ẽ krizėdamė..